

Σύνδεσμος παρουσίασης μαθήματος:

Πανδημίες στη Χρονογραμμή της Ανθρωπότητας

Η **Ιστορία της Ιατρικής** παρακολουθεί την εξέλιξη της επιστήμης από την προϊστορία έως σήμερα, δηλαδή τον **αγώνα του ανθρώπου με τη φθορά και την ασθένεια** και τις βαθμιαίες κατακτήσεις του απέναντι σε αυτές τις δύο αντιπάλους.

Κατά τη διάρκεια της εξέλιξης της ιστορίας της ανθρωπότητας, το ανθρώπινο είδος έχει δοκιμαστεί από πολλές επιδημίες και πανδημίες. **Οι μεταδοτικές ασθένειες απειλούν την ανθρωπότητα από τότε που άρχισαν να οργανώνονται οι πρώτες ανθρώπινες κοινωνίες.** Στην εξέλιξη της γραμμής του χρόνου της ανθρώπινης ιστορίας, οι πανδημίες είναι σαν τα ποτάμια που αλλάζουν τους τόπους από τους οποίους περνούν και αλλάζουν παράλληλα και την ανθρωπογεωγραφία τους.

Κανένας άλλος παράγοντας εκτός από τις **πομπές πανδημιών και τις μαζικές λοιμώξεις** δεν έχει προκαλέσει **περισσότερους θανάτους** στην διάρκεια της ιστορίας της ανθρωπότητας. Στην μακρά διαδοχή της ιστορίας, η εμφάνιση και η εξάπλωση μιας πανδημίας, Ελονοσία, πανώλη, φυματίωση, λέπρα, ευλογιά, χολέρα και γρίπη αποδεκάτισε κοινωνίες, καθόρισε τις επιτυχίες ή όχι εκβάσεις πολέμων μεταξύ λαών, εξαφάνισε ολόκληρους πληθυσμούς, αλλά παράλληλα, άνοιξε το δρόμο για καινοτομίες και επιστημονικές εξελίξεις στις επιστήμες της ιατρικής και της δημόσιας υγείας, της οικονομίας, της τεχνολογίας και των πολιτικών συστημάτων, ωθώντας την επιστημονική κοινότητα να αναπτύξει αρχές επιδημιολογίας, πρόληψης, ανοσοποίησης και αντιμικροβιακών θεραπειών.

Πολλές μολυσματικές ασθένειες που οδηγούν σε πανδημίες προκαλούνται από ζωνοσογόνα παθογόνα που μεταδόθηκαν στον άνθρωπο λόγω των αυξημένων επαφών με ζώα μέσω της αναπαραγωγής, του κυνηγιού και των παγκόσμιων εμπορικών δραστηριοτήτων.

Η στροφή από τους κυνηγούς-τροφοσυλλέκτες στις αγροτικές κοινωνίες ευνόησε τη διάδοση μολυσματικών ασθενειών στον ανθρώπινο πληθυσμό (Dobson and Carper, 1996). Οι όροι ενδημικό, ξέσπασμα, επιδημία και πανδημία σχετίζονται με την εμφάνιση μιας κατάστασης υγείας σε σύγκριση με τον προβλεπόμενο ρυθμό της καθώς και με την εξάπλωσή της σε γεωγραφικές περιοχές (Grennan, 2019).

Η **ζωνοσογόνος μετάδοση παθογόνων μικροοργανισμών από τα ζώα στον άνθρωπο είναι ένας κεντρικός μηχανισμός με τον οποίο οι αναδυόμενες λοιμώξεις έχουν πλήξει τους ανθρώπους σε όλη την ιστορία** (Wolfe et al., 2007). Η πιθανότητα μετάδοσης παθογόνων μεταξύ ειδών ενισχύθηκε δραματικά με αυξημένες αλληλεπιδράσεις με ζώα μέσω του

κυνηγιού, της εκτροφής ζώων, του εμπορίου ζωικών τροφών, των υγρών αγορών ή του εμπορίου εξωτικών κατοικίδιων ζώων (Bengis et al., 2004). Η διαδικασία της μετάδοσης παθογόνων μεταξύ των ειδών περιλαμβάνει 5 διαφορετικά στάδια (Wolfe et al., 2007). **(1) το παθογόνο μολύνει αποκλειστικά τα ζώα υπό φυσικές συνθήκες· (2) το παθογόνο εξελίσσεται έτσι ώστε να μπορεί να μεταδοθεί στον άνθρωπο αλλά χωρίς συνεχή μετάδοση από άνθρωπο σε άνθρωπο. (3) το παθογόνο υφίσταται μόνο μερικούς κύκλους δευτερογενούς μετάδοσης μεταξύ των ανθρώπων. (4) η ασθένεια υπάρχει στα ζώα, αλλά μακρές αλληλουχίες δευτερογενούς μετάδοσης από άνθρωπο σε άνθρωπο συμβαίνουν χωρίς τη συμμετοχή ζώων-ξενιστών· και (5) η ασθένεια εμφανίζεται αποκλειστικά σε ανθρώπους.**

Τα ζωικά είδη που φιλοξενούν το παθογόνο, η φύση της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης με αυτό το ζώο και η συχνότητα αυτών των αλληλεπιδράσεων πιθανότατα ρυθμίζουν τον κίνδυνο μετάδοσης των ζωονοσογόνων.

1. Με την εξέλιξη των κοινωνιών αλλά και των θρησκειών στο πέρασμα του χρόνου,
2. η διαρκής εντεινόμενη αστικοποίηση,
3. η υπερεκμετάλλευση του φυσικού πλούτου,
4. η εντατικοποίηση της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής αποτελούν παράγοντες που ευνοούν το ξέσπασμα επιδημιών στις υπάρχουσες και μελλοντικές κοινωνίες.
5. Με την μετακίνηση πληθυσμών σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, την αύξηση της εναέριας κυκλοφορίας επιβατών μεταξύ χωρών τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς και με την δημιουργία ολοένα μεγαλύτερων σε πλήθος αλλά και σταθερότερων αστικών κοινωνιών, αυξήθηκε δραματικά η κλίμακα εξάπλωσης επιδημικών ασθενειών.
6. Παράλληλα, η ισχυρή εμπορευματοποίηση, δημιούργησε μεγαλύτερες και συχνότερες μετακινήσεις, εξωτικά εμπορικά αλλά και τουριστικά δρομολόγια καθώς και αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανθρώπων, ανθρώπων και ζώων αλλά και ανθρώπων και οικοσυστημάτων, συνθήκες οι οποίες επιταχύνουν την εμφάνιση ασθενειών και την μετατροπή τους σε επιδημίες, ακόμα και πανδημίες.

Οι μακροοικονομικές αυτές τάσεις έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην εξάπλωση των μολυσματικών ασθενειών και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση τους από τα υγειονομικά συστήματα των κρατών της γης τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών.

Κατάλληλη λέξη η οποία μπορεί να είναι η αρχή για την περιγραφή της ιστορίας των πανδημιών, είναι η λέξη πανούκλα. Προέρχεται από τη δωρική ελληνική λέξη *plaga* (χτύπημα), η λέξη πανώλη είναι ένα πολύσημο, που χρησιμοποιείται εναλλακτικά για να περιγράψει μια συγκεκριμένη, λοιμώδη μεταδοτική εμπύρετη ασθένεια που προκαλείται από το *Yersinia pestis*, ή ως γενικός όρος για κάθε επιδημική ασθένεια που προκαλεί υψηλό ποσοστό θνησιμότητας. ή ευρύτερα, ως μεταφορά για κάθε ξαφνικό ξέσπασμα ενός καταστροφικού κακού ή θλίψης.

Στο παρακάτω σύνδεσμο παρουσιάζονται οι μεγάλες πανδημίες που έχουν πλήξει την ανθρωπότητα σε όλη την ιστορία, όπως η πανώλη, η χολέρα, η γρίπη και οι ασθένειες του κορωνοϊού, ο τρόπος με τον οποίο ελέγχονταν στο παρελθόν και πώς αντιμετωπίζονται αυτές οι ασθένειες σήμερα. Οι μολυσματικές ασθένειες εξακολουθούν να αποτελούν απειλές για την

ανθρώπινη υγεία καθώς τα παθογόνα μπορούν να εξαπλωθούν γρήγορα μέσω του παγκόσμιου εμπορίου και των ταξιδιών. Απαιτούνται λοιπόν παγκόσμια προγράμματα επιτήρησης για την ανίχνευση και τον εντοπισμό μετάδοσης παθογόνων από τα ζώα στον άνθρωπο καθώς και για τον έλεγχο των παθογόνων που μεταδίδονται στο νερό και των ασθενειών που μεταδίδονται από φορείς. Επιπλέον, απαιτούνται αποτελεσματικά μη φαρμακευτικά και φαρμακευτικά μέτρα για την πρόληψη και τον έλεγχο αυτών των λοιμώξεων για τον περιορισμό της διάδοσής τους στον ανθρώπινο πληθυσμό.

ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΣΤΗ ΧΡΟΝΟΓΡΑΜΜΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ:

https://prezi.com/view/fR2GPZW0dsuVCqoJZwFi/?referral_token=UgaC3AlnB3FN

Νοέμβριος 2025

Χρύσα Αποστολούμη